

ССКП Центральни Комитета Пленум тешаш я, юртбоахаман продукташ кийчъяра порядна, маьхаш, хьалаш хувца аьнна вiашагiдехна гулакхаш дерригача советски халкьо кьоабалдергхиларах а мехна экономина сихха дегiаьрнеи нъахьегамхой вахара хьал тоадарнеи, дiахо йодача хана болхлойи ахархойи бартцхьоагiо — вай мехна коммунистически общество толамца хьалъяра йола йохаргiоаца лард чiоагiярнеи гiо дергхиларах а

Советски Союз Коммунистически партен Центральни Комитета Пленумах бола ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

17—18 июне 1958-ча шера Советски Союз Коммунистически партен Центральни Комитета Пленум хиннай.

Пленумо ла а дийгiар, йийца а йийцар обязательни поставкаши МТС-аша деча балхех тела натуроплатеи дiаяккхарах, юртбоахаман продукташ кийчъярна йолча кердача порядках а, маьхех а, хьалех а нов. Н. С. ХРУЩЕВА яь доклад. Тахан кепа теа арабоаккха боаггiаш бола соцам докладах тiа а ийцар Пленумо.

ССКП ЦК Президиума члений кандидаталла хержар ЦК-а Пленумо н. н. Подгорный Н. В., Полянский Д. С.

Обязательни поставкаши МТС-аша деча балхех тела натуроплатеи дiаяккхарах, юртбоахаман продукташ кийчъярна йолча кердача порядках, маьхех, хьалех

Нов. Н. С. Хрущева докладах ССКП ЦК-а Пленумо 18-ча июне 1958-ча шера баь соцам

ССКП Центральни Комитета Пленумо раьза а йолаш белгалду, ССКП XX-ча съезда решенеш ларде а лаьца промышленностаннен гiушлонаш хьалъярнеи деш дола доал эргадаккха тоадарна, колхозни строй дiахо дегiаьрнеи МТС-аш эргаяхарнеи партес хьалхашка оттадаь а, дерригача халкьо чiоагiа могадаь а дола гулакхаш толамца чакхдуьлаши йалаьмате дика беркат доалаши хилар. Паччахьалкхен планаш кхоачаш а тiехкхоачаш а еш, геттара сиха дегiауьх социалистически промышленность, эггара хьалхарча аргiанна еза-йоккха индустри а ухаш. Пунца гучадуьл мехка экономически низ мамотта чiоагiбарна, халкъя боахаман массадолча даькье технически прогресс хилийтарна, кьахьегамхой хьал-торо хадданза тоарна тiаьрзаь йола партен ленински политика котъялар. Халкъя боахаман керггера низ шийха хулаш йолча социалистически индустрес iалашдаьл, шортта техника а енна юртбоахаман производствос сиха дегiаьрнеи. Колхозашка вiашагi а кхийтта, боккха юкъяра социалистически боахам лелаьбелга толашгiа хиларах пайда а эиаш общественни производствос дегiаьрнеи йалаьмате докхий толамаш даьхад вай советски ахархоша. Хiанз совхозашка хьанча колхозаш а паччахьалкхенна кхача а юртбоахаман бедал а логтiаго керггера яраш я. Колхозиникий дерригача вахара а, цар хьал-торо тоауьлгiа дегiадаьра а низ бола лард а хинна дiаэттаб колхозий общественни боахам.

Боккхача социалистически юрта боахаманна чухь йола йалаьмате йокхийи торонаш кьаьстта кьаьга хьагучаьлар ухк тiеххьарча шерашкаьх, партес сентябрьски а (1953-шу), цул тiеххьаргiа хинна а Центральни Комитета пленумашка, ССКП XX-ча съезда решенешка белгал а даь, юртбоахаман производстванна еш йола хьалхале тоарна, опыт а йолаш болча хьалхале лелаьча нахача колхозашни совхозашни чiоагiярна, юрта боахаман материально-технически кiнiле низ болашгiа хилийтарна, колхозиникий а совхозини болхлой а юртбоахаман продукташ дукхагiа хьаьрга дикагiа догдилайтаргiа дика нийк лелаьбарна, колхозашкен совхозашкен планаш увтiаьр кердача порядках дегiа доладарна, юкъяра боахам тоабара колхозиникий инниятива дiахо дегiаьрнеи докхийи гулакхаш дика ка а йолаш чакхдаха доладенна хана.

Паччахьалкхено юрта боахаманна деш дола новкьостал мел доккха да хьаьхьох ухк гулакхаша. Массекхазза дукхагiа хиннаб колхозашка специалистш: нагача санна 1953-ча шера 1-ча июне колхозашкен МТС-ашкен лакхера а специальни юкъяра а образовани йолаш бола специалистш 83 эзар саг хиннавал, 1957-гiа шу чакхдоьлача хана цу тайпарара специалистш 278 эзар саг хиннавал. 1954-ча шерагара денз 1957-ча шерагара кхачалца йолча юкъя бiаь эзараш хилал-трактораш а кхиййолча юрта боахаман машинна а кхиййай юрта боахаме. Ухк тiеххьарча дий шера юрта боахамга дахийтад Советски паччахьалкхено — производствени гiирсаи хьалдарна, тракторех, машинех, кхыча оборудованех тела — 75 миллиарди 400 миллиони сом. Цу гулакхашта лархiа шоллагiа, кхоалагiа, йиьлагiа пилетках а, пхеллагiа пилетка хьалхарча кхаш шера а хийцар хиннача дерригача ахал 10 миллиард сом дукхагiа хул из вiашии ний-случа маьхашка, аьча.

ССКП ЦК-а сентябрьски Пленума решенешка хьежжа, юрта боахаме кьахье-

гача наьха балхаш догдоргдолаш, царга дiаьхоча хiама создаккхар духа дика лакхдаьд юрта боахаман керг-кергера еригача продуктай заготовительни а закупочни а маьхаш, кiезигъий колхозниакшарча йоаккхаш йола юртбоахаман налог. 1958-ча шера 1-ча январе денз юртбоахаман продуктай обязательни поставкаш тела ца езаш цiенденна мукьа-долийтад колхозиникий, болхлой, гулакхера наьха боахамаш.

Партес чакхдаьха гулакхаш баьхан долаш кердача, дуккха а лакхехьарча боарамга кхачай мехкара колхозашни совхозашни. Массе а оагiораьха дегiаьд-хьа боахамаш хиннаб хiанз дукхагiа йолча колхозехи совхозехи, ухаш боахаме чiоагiьеннай, дика лакхденна цар производствос а, лийттих хьайбаехи хьайбоа-ла продуктш цар паччахьалкхенна дiа-луьла а. Ухк тiеххьарча дий шера юртбоахаман керггера продукташ кийчелга, юкъяра лархiаьча цьан шера, хьалха дiадаьча дий шераца дiаьча, ухк боарамашка дукхагiа хиннаб: фийг бола ялат — 22 процент, хьаьта кiа — 44 процент, даьтта доаккхача культурай ги — 34 процент, коартолаш — 28 процент, боамби-сырец — 12 процент, шекер доаккхаш свеклаш — 36 процент, кiомала хьоа-са — шозза гаргта, дулх — 51 процент, шура — 62 процент, фуаш — 42 процент, тха — 41 процент.

Юртбоахаман дуккха а тайпара продуктш яхарна Советски Союз гарга гiерт-тай Американ Вiашагiхьиттача Штаташка юртбоахаман продуктш яхарна долача боарамашта, хьаьта хьаьца йола тайпа продуктш яхарна ухк продуктш яхарна хiанз США долача боарамашта тiа а кхийнай, кхыметтел хьаьла а яьнай. Иштта, шура йоаккхилга США йоаккхаш хинначох 1957-ча шера 95 процент гаргта хиннаб, хьайбай даьтта доаккхилга США доаккхачул кiезига тiеххьаьнаб. Советски Союзе Американ Вiашагiхьиттача Штаташка доаккхачул дукхагiа доаккх: кiа — шозза совгiа, шекер доаккхаш свеклаш, тiаьхьежжа аьлча — кхоа-за, тха — шоззен аьжжа. Дикагiа йолча колхозашкен совхозашкен дола даь, ухк гаргтарча шерашкаьх хiара сага-сх-лархiа дулх, шура, даьтта даккхарна Американ Вiашагiхьиттача Штаташка тiа-кхе, аьнна, шера даьржача гулакхаш хiанзольа а доккха беркат а даьнаб, хьаьта из декхар дика ка а йолаш кхоа-чаддерг хилар вiалла шек ала, везаш а даь.

ССКП Центральни Комитета Пленумо белгалдоакх, юртбоахаман продуктш хьаьлга а паччахьалкхенна ухк дiалуьла а шерагара шерагача кхы а дукхагiа создаккхарна мел эша торонаш йолаш вай юрта боахам хилар.

Юртбоахаман производствос кхы цiаькха а чiоагiа айярна кьаьстта боккха лархiам болаш хургда колхозни строй дiахо дегiаьрнеи машинно-тракторни станцеш эргаяхарен хьаьхьарча ССКП ЦК-а февральски Пленума решенеш СССР-а Лакхехарча Совет а Закон толамца кхоачаьдгiа.

Дiахо а колхозни строй дегiаьрнеи машинно-тракторни станцеш эргаяхарах партес а правительствос а оттадаьча гулакхаша юртбоахаман производствос йолча торонох пайда эца кхы а дукхагiа йиш хулийт. Лайгтах а техниках а дикагiа пайда эца, кьахьегаме овсарелакхье, юртбоахаман продукци якхарга дiабода кьахьегам локхе хьал долаш я колхозаш хiанз, лийттан тiара йоаха а хьайбаех юьла а валовойи товарини продукци кхы а чекхагiа лакхъярна хиланза дарг мел доаьцар да царга.

Дiахо а колхозни строй дегiаьрнеи машинно-тракторни станцеш эргаяхарах вай партес леладу гулакхаш нийса хилар кьаьта хьаьхьохаш да ухк шера бiаьсти кхашка балхаш доладуьхьа а мехкара дуккхача колхозашка шойашта техника iалашгiаьх хилар. Бiаьсти ялат дiадуьш хьагучаьлар, хьалхаргiа МТС-ашка эиаш хинначул дукхагiа колхозашка тракторехи кхыча юртбоахаман машин-неи пайда эцаш хилар.

ССКП ЦК-а Пленумо дерхi, дiахо а колхозни строй дегiаьрнеи чiоагiяр-неи, лархiам боллаш юртбоахаман производствос дегi дарна, кхоачам хилал вай, мехка баха нах хиланза яргiоа-чаца даара продуктш а — промышленность бедала а iалашгiаьна заготовительни вiаштiаьх яхари юртбоахаман продуктш экономика наькьаца доаггiаьча тайпара маьхаш увтiаьдари чiоагiа лархiам болаш.

Социалистически паччахьалкхе дегiа-йогiаьча еригача этапашка Коммунистически партес мел ца луш а хадданза а чiоагiйора советски социалистически стройни йохаргiоаца лард — болхлой классани ахархойи чiоагiо. Болхлойи ахархойи йохаргiоаца чiоагiоно iалашуьл промышленность а юрта боахаман а хiама хьадуь низаш чекха дегiаьрнеи, хьаьта цу ларда тiа вай мехкара кьахьегамхош-та эшарий биза кхоачам белга, цар материальни культури хьал дiахо а лакхденга. Болхлой классанеи ахархош-тен юкье латтача нийсаьча гулакхийи ларда тiа чiоагiуьл городан юртан юкъяра буьзам, планаш дегiаьрнеи халкъя боахаман деррига доаккхаш, советски обществен морально-политически чiоагiо чiоагiуьл, вай Советски паччахьалкхен низ а, цун дуьнен халкьышта юкъяра лархiам а сий а дегiаьрнеи.

Городан юртан, промышленностан юртбоахаманеи, болхлой классанеи ахархоштен юкъяра экономикаь буьзамий эггара кергера оагiуьв ба юртбоахаман продуктш заготовкаш. Социалистически революци яьннача хьалхарча деночка денз В. И. Ленина инниятива халкъя юкъяра лархiам бола паччахьалкхен гулакх а лархiаш дiаьхьод да юртбоахаман заготовкаш елгiа... «Болхлой-ахархойи iаьдаьла паччахьалкхе а йолаш, цьаьккха социалистически мохк хила йиш яь, нагача санна промышленносте бола болхлой дуача хiаманца iалашбуьлурголаш, нташ а бiаьш а эзараш бола болхлой Советски iаьдаьла дезаьча дiабахийта тар-лурдголаш, болхлоштен ахархоштен цьанна дiаьтоха а бенна, продовольствени фонд гулье ца моге. Из ца хилча духхьал хабар мара кхы хiама хургда цох. Боахаман йиьза йола лардаш — продовольствени фонд яь... Иштта йола фонд ца хилча хула ялара аьнна хеталга мара социалистически политика хургьяц, — яхаш яз-дора В. И. Ленина (соц., т. 31, 475—476 оагi).

Обязательни поставкаш, МТС-аша деча балхий натуроплатан, контрактцен а закупкаш а формах йола юртбоахаман продуктш паччахьалкхен заготовкой система, цу продуктш заготовительни маьхаш увтiаьдара социалистическии стронствон кьаьстта дола хьалашка хьежжа, болхлой классан а ахархой а чiоагiо чiоагiяр-на, колхозни строй чiоагiярна а дегiаь-ра а, юрта боахаман продуктш производствос лакхъяра, баьча наьха дегiаьрнеи латта продовольствен эшараш а промышленносте бедал а кхоачам боллаш хилий-тара хьашташ тiара хьаьдоагiаьл дар из.

Заготовкой хiанз йолча системах пач-чахьалкхен колхозашка дола гулакхийи

кьаьстта йола формах хьахиннай. Пач-чахьалкхено МТС-ашка гiола колхозаш-та эша гулакхаш дора, тракторашкен кхыча машинашкен колхозий лийттан тiа балхаш а деш. Шойашка йоагiаьча аргiан-на колхозаша совхозашка цьанна мохк iалашбу юртбоахаман продуктш а. Из деш юртбоахаман продуктш лархiам бола даьта хьаьхьохаш мехкара машинно-тракторни станцешка гiола МТС-аша даьча балхех йоагiаьча натуроплатеи. Маса-ла, кхыдар доаьш а, духхьал хiара шера ялат цьа миллиард пунт кхоачар мехкага аьлча а кхоачам болаш да.

Дiахо а колхозни строй дегiаьрнеи машинно-тракторни станцешка дукхагiаьча еригача этапашка Коммунистически партес мел ца луш а хадданза а чiоагiйора советски социалистически стройни йохаргiоаца лард — болхлой классани ахархойи чiоагiо. Болхлойи ахархойи йохаргiоаца чiоагiоно iалашуьл промышленность а юрта боахаман а хiама хьадуь низаш чекха дегiаьрнеи, хьаьта цу ларда тiа вай мехкара кьахьегамхош-та эшарий биза кхоачам белга, цар материальни культури хьал дiахо а лакхденга. Болхлой классанеи ахархош-тен юкье латтача нийсаьча гулакхийи ларда тiа чiоагiуьл городан юртан юкъяра буьзам, планаш дегiаьрнеи халкъя боахаман деррига доаккхаш, советски обществен морально-политически чiоагiо чiоагiуьл, вай Советски паччахьалкхен низ а, цун дуьнен халкьышта юкъяра лархiам а сий а дегiаьрнеи.

Городан юртан, промышленностан юртбоахаманеи, болхлой классанеи ахархоштен юкъяра экономикаь буьзамий эггара кергера оагiуьв ба юртбоахаман продуктш заготовкаш. Социалистически революци яьннача хьалхарча деночка денз В. И. Ленина инниятива халкъя юкъяра лархiам бола паччахьалкхен гулакх а лархiаш дiаьхьод да юртбоахаман заготовкаш елгiа... «Болхлой-ахархойи iаьдаьла паччахьалкхе а йолаш, цьаьккха социалистически мохк хила йиш яь, нагача санна промышленносте бола болхлой дуача хiаманца iалашбуьлурголаш, нташ а бiаьш а эзараш бола болхлой Советски iаьдаьла дезаьча дiабахийта тар-лурдголаш, болхлоштен ахархоштен цьанна дiаьтоха а бенна, продовольствени фонд гулье ца моге. Из ца хилча духхьал хабар мара кхы хiама хургда цох. Боахаман йиьза йола лардаш — продовольствени фонд яь... Иштта йола фонд ца хилча хула ялара аьнна хеталга мара социалистически политика хургьяц, — яхаш яз-дора В. И. Ленина (соц., т. 31, 475—476 оагi).

Обязательни поставкаш, МТС-аша деча балхий натуроплатан, контрактцен а закупкаш а формах йола юртбоахаман продуктш паччахьалкхен заготовкой система, цу продуктш заготовительни маьхаш увтiаьдара социалистическии стронствон кьаьстта дола хьалашка хьежжа, болхлой классан а ахархой а чiоагiо чiоагiяр-на, колхозни строй чiоагiярна а дегiаь-ра а, юрта боахаман продуктш производствос лакхъяра, баьча наьха дегiаьрнеи латта продовольствен эшараш а промышленносте бедал а кхоачам боллаш хилий-тара хьашташ тiара хьаьдоагiаьл дар из.

Заготовкой хiанз йолча системах пач-чахьалкхен колхозашка дола гулакхийи

воспроизводствона хиланза яргiоаца на-копленеш хьаьрга а хьежжа.

Оттадаь маьхаш чiоагiа а хувцалуш а хила деза. Уж чiоагiа хила деза лертгiа ялат хийкьача хана хувцалаьла ца деза-рах, цьаьбаьда ялатш дика а во а ху-лаш моттигаш нийслу, дуккхача шерашка хиннача ялатий юкъяра лархiам а бийа, заготовительни маьхаш оттаду, баькда ялат хьуькьара а iалаьмате дика йолаш, е геттара во йолаш ха отта тарлу. Долче, шера хаоттамга хьежжа лохдала а лакх-дала а деза уж маьхаш. Нагача санна цун лархiам ца бийа, шу ялатийна дика дена хилча, юкъяра хьуькьам болаш ялат хиннача хана болаш бола маь мара ца болаш iалаьмате докхийи пайдаш хургда колхозашта, из чiоагiа зенне хургдар паччахьалкхенна.

Вокхазхьарча, йокьал а этта, ялат во хийкьача хана шийга дiаьбаха маь юха меттаоттабач цо, хiанз нагача санна паччахьалкхено ялатех маь дукхагiа бенна а е дiаде фу, кхыметтел продоволь-ствени а яларца новкьостал ца дiаьча боа-хамаш наьха санна кiалдиса мет. Пудухьа эш юртбоахаман продуктш маьхаш чiоа-гiа хинна а ца iаьш, хувцалуш а хилар.

Колхозий пайдаш хадданза алсамду-ларна, колхозаш тоаяларна, цар шой юкъяра боахам шербарна а чiоагiбарна а мел эшар де гiерт партини правительствон. Кердача заготовительни маьхаша новкьостал дергда лийттанцери хьайбаьш-карен йоаккха продукци алсамъякхарна колхозийи колхозхойи материальни безам совбаккха. Цьаьбаьда дiахо йодача хана колхозий пайдаш алсамдалар валовини товарини продукци дукхагiа яькхарей, продукцен цьан единнигача дiабода маь а кьахьегам а кiезигбарцей хила дезаш да. Цо йиш хулийтаргiа дiахо йодача хана колхозий пайдаш алсамдаь а цунца цьанна заготовительни маьхаш лох а даь, паччахьалкхен розиничи маьхаш лохдер-дола, бахархоша товараш дукхагiа ийдердола, дiахо йодача хана советски халкъя вахара хьал тоадергдола гула-кхаш оттаде а.

ССКП Центральни Комитета Пленумо соцамбу:

1. 1958 шера денз дiа колхозаша юртбоахаман продуктш обязательни поставкаеш паччахьалкхенна дiаьдгiаьл а машинно-тракторни станцеша, машинно-технически станцеша, колхозашкаьча специализировани станцеша даьча балхех йоагiа натуральни оплата а дiаьдгiаьл нийса лархiа.

1958 шера денз дiа колхозашка пач-чахьалкхено кийчъеш йола юртбоахаман продуктш маьхаш ийе. Паччахьалкхе юртбоахаман продуктш iалашгiаьча колхозаша лояцаш дола даьта нийсагiа белгалдарна дiахо йодача хана а, паччахьалкхено кийчъеш йола керггера продуктш, вешта аьлча ялат, коартолаш, дулх шура, тха, фуаш, колхозаша ухк продуктш йох-кара боарамаш юртбоахаман производствон баьхалонга хьежжа нийс а деш, хiара гектара тiара лархiаш увтiаьдоло-да.

2. ССКП ЦК Президиумон СССР Министрий Советон кийчъеш а новкьоста Н. С. Хрущева доклада тiа белгалъяь а йола, юртбоахаман продуктш кийчъяра кердача порядках, маьхех, условех йола предложнеш кьаьбале.

3. Обязательни поставкаеш, контрактацехи, машинно-тракторни станцеша а специализировани станцеша а балхаш лараш доагiаьча натуральни оплатах дiа-дахача шерашка iадиса хiанз колхозаш-ка мелдоьла декхар тiара дiаьдгiаьл ханза дартдоаьш лархiа.

(Дiаходоар 2-ча оагiо тiа).

